

26.12.2022

Група №12

Урок №43

Тема розділу: Модерна українська проза

Тема уроку: Василь Стефаник. Життя і творчість. Новаторство письменника. «Камінний хрест» – психологічне розкриття теми еміграції. Історична основа твору.

ТЛ: експресіонізм.

Мета уроку: (формування компетентності):

предметні (знати основні віхи життєвого й творчого шляху письменника; коментувати зміст новели «Камінний хрест» як модерністського твору; пояснювати сюжетно-композиційні особливості, емоційно напружений драматизм ситуації; характеризувати образ головного героя Івана Дідуха; розкривати історичну основу новели; пояснювати багатозначність символіки камінного хреста, горба, прізвища головного героя);

ключові (установлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями в житті героїв твору; аналізувати життєву ситуацію з певної позиції);

загальнокультурні (усвідомлювати важливість нерозривної єдності людини з рідною землею).

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 169-178 у базовому підручнику: Українська література (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 256 с.

2.Лекція вчителя

Експресіонізм (від лат. *expressio* «вираження») — це напрям модернізму, який мав передавати не стільки враження від дійсності, скільки вираження авторського ставлення до неї. Експресіонізму притаманне напружене, гранично емоційне світосприйняття.

Основний творчий принцип експресіонізму — відображення загостреного суб'єктивного світобачення через гіпертрофоване авторське «Я», напругу його переживань та емоцій, бурхливу реакцію на дегуманізацію суспільства,

знеособлення в ньому людини, на розпад духовності, засвідчений катаклізмами світового масштабу початку ХХ ст.

У світі експресіонізм зародився як реакція на ті негативні події, що мали місце у ХХ столітті: Першу світову війну, голод, хвороби, громадянські війни тощо.

Говорячи про експресіонізм, не можна не згадати про картину норвезького художника Едварда Мунка «Крик» (1893 р.), яку справедливо почали вважати своєрідною емблемою цього напрямку. Вона відображає властиві модерністські теми самотності та повного відчаю. На картині зображено примітивізовану фігуру, що нагадує скелет чи ембріон. Хвилясті лінії узагальненого пейзажу подібні до луни, вони повторюють контури голови й широко розкритого рота, ніби звук крику поширюється на весь Усесвіт. Таким чином, світ наповнюється жахом та горем, що відчуває фігура. Можливе й інше трактування: людина кричить, бо повсюди бачить жах, це крик відчаю, «крик природи», як висловився сам художник. Недаремно О. Білецький назвав мистецтво експресіонізму «мистецтвом кричати». Цей крик — прагнення збудити, струснути людину, пройняти її жахом заради майбутнього, спрямувати енергію на творення нового світу.

Визначальні риси експресіонізму:

- зацікавленість глибинними психічними процесами;
- заперечення як позитивізму, так і раціоналізму;
- оновлення формально-стилістичних засобів, художньої образності та виразності, часом непоєднаних між собою, як глибокий ліризм і всеохоплюючий пафос;
- суб'єктивізм і зацікавленість громадянською темою.

В українській літературі експресіонізм започаткував **Василь Стефаник**, який від декадентських поезій у прозі перейшов на засади експресіонізму.

Класичний експресіонізм утвердив Осип Туринський повістю «Поза межами болю». У стильову течію експресіонізму частково вписується творчість Миколи Куліша («97»), частково — Миколи Бажана (збірка «17-й патруль»), а особливо проза Миколи Хвильового (зокрема твір «Я (Романтика)»), Івана Дніпровського, Юрія Липи, Тодося Осьмачки.

3. Життєвий та творчий шлях. (Законспектувати в зошит основне.)

Народився Василь Семенович Стефаник 14 травня 1871 р. в с. Русові (тепер Снятинського району Івано-Франківської області) у сім'ї заможного селянина.

1883 р. Стефаник вступає до польської гімназії в Коломиї, де із четвертого класу бере участь у роботі гуртка гімназичної молоді. Учасники гуртка вели громадсько-культурну роботу серед селян (зокрема організовували читальні).

Стефаник-гімназист починає пробувати сили в літературі. Із своїх перших творів Стефаник опублікував без підпису лише один вірш. У співавторстві з Мартовичем написав два оповідання: «Нечитальник» та «лумера».

У 1890 р. Стефаник у зв'язку із звинуваченням в нелегальній громадсько-культурній роботі змушений був залишити навчання в Коломиї й продовжити його в Дрогобицькій гімназії. Там він брав участь у громадському житті, став членом таємного гуртка молоді, особисто познайомився з Франком, з яким потім підтримував дружні зв'язки.

Після закінчення гімназії Стефаник вступає на медичний факультет Краківського університету. Однак, за визнанням письменника, з тією медициною «вийшло діло без пуття». Замість студіювання медицини він поринає в літературне й громадське життя Кракова. Тут існувало товариство студентів-українців «Академічна громада». Більшість студентів, які належали до нього, тягнулися до радикальної партії. До них приєднався й Стефаник. У студентські роки він особливо багато читає, пильно стежить за сучасною літературою, зближується з польськими письменниками.

Стефаник-студент бере активну участь у громадському житті рідного Покуття, розширює творчі контакти з українськими періодичними виданнями, активізує свою діяльність як публіцист. Після опублікування в 1890 р. першої статті — «Жолудки наших робітних людей і читальні» він у пише й друкує в органах радикальної партії; 1896-1897 рр. — час особливо напружених шукань Стефаника. Намагання його відійти від застарілої, як йому здавалося, описово-оповідної манери своїх попередників на перших порах пов'язувалося з модерністичною абстрактно-символічною поетикою. У 1896-1897 рр. він пише низку поезій у прозі й пробує видати їх окремою книжкою під заголовком «З осені». Та підготовлена книжка не зацікавила видавців, і письменник знищив рукопис. 1897 р. у чернівецькій газеті «Праця» побачили світ перші реалістичні новели Стефаника.

Перша збірка новел «Синя книжечка», яка вийшла у світ 1899 р. у Чернівцях, принесла Стефаникові загальне визнання. У 1900 р. вийшла друга збірка Стефаника — «Камінний хрест», яку також було сприйнято як визначну літературну подію. Для другої збірки Стефаника характерне посилення громадянського пафосу. У роки перебування Західної України під владою Польщі Стефаник жив майже безвиїзно в с. Русів, де й писав останні твори у вільну від хліборобської праці хвилину.

До самої смерті не полишало Стефаника бажання «сказати людям щось таке сильне й гарне, що такого їм ніхто не сказав ще». І на його долю випало найбільше для художника щастя: він сказав те, що хотів, і сказав так, як хотів.

Перенесений узимку 1930 року частковий параліч погіршив і так слабке здоров'я, у листопаді до багатьох хвороб долучається ще й запалення легенів. 7 грудня 1936 року Стефаник помер.

Домашнє завдання:

- 1. Зробити конспект біографії письменника**
- 2. Вивчити термін «експресіонізм» з зошита**
- 3. Прочитати новелу «Камінний хрест»**

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.